

МОНІТОРИНГ РОЗВИТКУ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ НА ОСНОВІ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Стаття розкриває особливості моніторингу розвитку ЗНЗ на основі комп'ютерних технологій та представляє висновки з дисертаційного дослідження на дану тему.

Ключові слова: загальноосвітній навчальний заклад, інноваційні технології, моніторинг, розвиток ЗНЗ, комп'ютерна модель, моніторинг, алгоритм впровадження.

Постановка проблеми в загальному вигляді... Мета та завдання реформування системи освіти України, основні шляхи радикальних перетворень в управлінні системою освіти визначені Конституцією України, Державною національною програмою „Освіта” (Україна XXI століття), Законами України: „Про освіту”, „Про загальну середню освіту”, Національною доктриною розвитку освіти.

В умовах реформування соціальної та економічної структури суспільства України суттєвого значення набувають наукові підстави цілеспрямованих змін у загальній середній освіті як складовій соціокультурної частки діяльності людини. Напрацювання наукової основи змін є раціональними та перспективними за умови проведення моніторингових досліджень реального стану освіти на різних її щаблях, що забезпечує логічний аналіз базових понять і проникнення в глибини реалій. Результатом стають нові, розширені тлумачення теоретичних понять та практичний доробок, який сприяє визначенню принципів, шляхів і методів розвитку загальноосвітнього навчального закладу – базової освітньої частки.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Загальна теорія управління розроблена досить системно й різнобічно. У працях Є.Березняка, М.Кондакова, О.Орлова, Н.Сунцова, Н.Кузьміної, П.Худомінського детально розглянуто наукові принципи управління. Питанням управління загальною середньою освітою приділяли увагу такі відомі вчені, як В.Бондар, Л.Даниленко, Г.Дмитренко, Ю.Конаржевський, В.Луговий, В.Маслов, В.Пікельна, В.Сухомлинський, П.Худомінський, Р.Шакуров. Управління навчально-виховними закладами досліджували Є.Березняк, Л.Даниленко, Г.Єльнікова, І.Жерносек, В.Зоц, В.Маслов, Н.Островерхова та ін.

Але, поряд з тим, немає конкретного дослідження з управління, в якому було б розроблено комплексну модель освітнього моніторингу розвитку загальноосвітнього навчального закладу (далі – ЗНЗ) з використанням комп'ютерних технологій і досліджено вплив її впровадження на забезпечення сталості цього розвитку. Немає наукових праць, які б розкривали механізм впровадження такої моделі та використання результатів моніторингового дослідження для прогнозу розвитку загальноосвітнього навчального закладу.

Завданнями педагогічних досліджень в цьому напрямі є створення та впровадження моделі моніторингу розвитку загальноосвітнього навчального закладу на основі комп'ютерних технологій, розробка алгоритму її впровадження.

Формулювання цілей статті... **Метою** даної статті є представлення результатів дослідження з питання розробки та впровадження моніторингу розвитку ЗНЗ на основі комп'ютерних технологій.

Виклад основного матеріалу... Управління загальноосвітнім навчальним закладом є складовою соціального управління і системою взаємодії соціально та економічно обумовлених державних і громадських управлінських структур різних рівнів. Тому в управлінні розвитком ЗНЗ важливого значення набуває співвідношення процесів управління і самоуправління. Одним з потенційно дієвих шляхів управління освітнім закладом є моніторинг, основним завданням якого є отримання інформації для вчасного регулювання освітнього процесу й постійного його спрямування на результат.

Практика управління розвитком загальноосвітнього навчального закладу на засадах моніторингу показує, що практичні дії керівника педколективу повинні починатися з моніторингового вивчення реального стану закладу та чіткого визначення мети розвитку. Далі необхідно досить конкретно визначити загальну мету розвитку ЗНЗ та конкретні завдання для кожного працівника і встановити норми їх виконання, для досягнення результатів провести раціональний розподіл відповідальності, адреси і термінів звітності та інструктаж виконавців. При цьому важливо підвищувати рівень розвитку всіх напрямів діяльності школи, оскільки різні можливості обумовлюють різноспрямовані потреби учнів, які відповідають їй різним напрямкам роботи ЗНЗ. Це, у свою чергу, потребує оперативного перерозподілу зусиль колективу, завдань між виконавцями, залучення учнів до спільної діяльності в досягненні поставленої мети в навчально-виховному процесі, в роботі МАН, в учнівських предметних олімпіадах різних рівнів тощо.

Визначені умови управління розвитком ЗНЗ на засадах моніторингу дозволять забезпечити раціональну розстановку кадрів, об'єктивно визначити мету і завдання всіх ланок, оптимально перерозподілити функціональні обов'язки та сфери впливу управлінських служб школи, вдосконалити методичку діагностики організації внутрішньошкільного управління, визначити специфіку управління закладом за нових умов і позбавитися дублювання в управлінській діяльності. Розширення сфери взаємодії школи з громадськістю, підняття ефективності освітнього процесу і створення більш комфортних умов для учнів та педпрацівників, для виявлення обдарованих дітей та розвитку їхніх творчих здібностей поряд з покращенням стану здоров'я основних учасників освітнього процесу стануть очікуваним наслідком моніторингу розвитку ЗНЗ. Управління закладом освіти на засадах моніторингу сприяє розвитку демократизації й гуманізації управління, встановленню комунікативних зв'язків, прогнозуванню розвитку, мотивації. Врахування особистісного фактора в організації діяльності ЗНЗ допоможе налагодити управління закладом в мінливих умовах розвитку сучасного суспільства.

Встановлено також, що зміни в управлінській системі ЗНЗ раціонально проводити ситуативно через зміну структури і технології управління.

Оскільки освітній моніторинг є принципом і провідним фактором адаптивного управління, тому визначається він як векторне відслідковування динаміки розвитку суб'єктів діяльності освітньої системи.

Для впровадження моделі моніторингу ЗНЗ на основі комп'ютерних технологій нами був розроблений алгоритм впровадження моделі моніторингу розвитку загальноосвітнього навчального закладу на основі комп'ютерних технологій (див рис. 1).

Рис.1. Алгоритм впровадження моделі моніторингу розвитку ЗНЗ на основі комп'ютерних технологій

Інструментарієм моніторингу розвитку ЗНЗ є кваліметричні факторно-критеріальні моделі діяльності учасників загальноосвітнього процесу зокрема та діяльності загальноосвітнього навчального закладу в цілому. Такі моделі мають кваліметричну основу і таксономічний зв'язок за рахунок їх адаптації до місцевих умов і власних перспективних та локальних завдань.

Для впровадження моніторингу розвитку ЗНЗ на кожному управлінському рівні створюються відповідні модулі адаптації, які виконують функції консалтингових центрів і координують діяльність всіх підсистем закладу.

Модуль адаптації виконує такі завдання:

1. Приведення тенденцій розвитку ЗНЗ у відповідність до нормативних вимог. Для цього:

1.1. Проводиться анкетування учасників освітнього процесу щодо власних пріоритетів діяльності. На цій основі визначаються вектори їх активності;

1.2. Проводиться узгодження пріоритетів діяльності ЗНЗ з вимогами громадян, суспільства, держави. Обчислюються коефіцієнти вагомості факторів і критеріїв діяльності шкіл, які закладаються у відповідну базову кваліметричну модель;

1.3. Визначаються тенденції розвитку досліджуваних закладів освіти та надаються відповідні рекомендації щодо раціональної корекції та самокорекції.

2. Здійснення моніторингу розвитку загальноосвітніх навчальних закладів.

Для цього періодично – два рази за навчальний рік – проводяться спеціальні експертні заміри по усіх критеріях. Визначення коефіцієнту відповідності проводиться методом експертної оцінки

В процесі розробки комплексної моделі освітнього моніторингу розвитку ЗНЗ на основі комп'ютерних технологій нами створені і формалізовані в табличному редакторі Excel базові кваліметричні моделі діяльності усіх безпосередніх учасників навчально-виховного процесу, що дає можливість відстежувати як особистісні показники діяльності, так і групові (клас, школа) тенденції. Створено також і формалізовано в табличному редакторі Excel модель діяльності ЗНЗ. Модель дає можливість відстежувати показники кожного напрямку діяльності досліджуваного закладу. Детально проаналізовано технології створення моделей.

Усі моделі зручні у використанні, оперативно забезпечують дослідника необхідними різноплановими матеріалами для аналізу – цифровими, вербальними, графічними.

Матеріали експертиз можуть опрацьовуватись як у автоматизованому режимі, так і на паперових носіях.

В ході дослідження розроблено програму прогнозу розвитку ЗНЗ і формалізовано її у табличному редакторі Excel. Програма прогнозує розвиток основних напрямів діяльності закладу на підставі тенденцій його діяльності.

Відповідно до теорії і методів моделювання, загальної теорії організації, ми розробили структуру комплексної моделі моніторингу ЗНЗ на основі комп'ютерних технологій, яка має такі складові:

- нормативно-інформаційна база;
- моніторинг діяльності безпосередніх учасників освітнього процесу;
- моніторинг діяльності загальноосвітнього навчального закладу;
- аналітично-прогностичне управління змінами.

Проаналізувавши вплив упровадження розробленої моделі на якісні зміни в діяльності учасників навчально-виховного процесу, ми встановили, що їх рівень діяльності зріс в середньому на 15,5%. Рівень діяльності ЗНЗ зріс в середньому на 16%. Відбулося також певне вирівнювання показників діяльності ЗНЗ по всіх напрямках, що засвідчує позитивний вплив на конструктивні зміни в діяльності загальноосвітніх навчальних закладів моніторингу розвитку ЗНЗ на основі комп'ютерних технологій як складової адаптивного управління.

Висновки... Проведене дослідження доводить, що введення розробленого нами моніторингу розвитку ЗНЗ на основі комп'ютерних технологій у діяльність ЗНЗ здійснює позитивний вплив на розвиток як усіх учасників освітнього процесу зокрема, так і закладів освіти в цілому і дозволяє досягти сталого спрямованого розвитку досліджуваних загальноосвітніх навчальних закладів за рахунок підсилення критеріальності і цілеспрямованості управління й підвищення здатності їх керівників приймати рішення в умовах невизначеності й мінливості.

Таким чином, в цілому доведено практичну дієвість розробленої комплексної моделі моніторингу розвитку загальноосвітнього навчального закладу на основі комп'ютерних технологій та доцільність її впровадження. З метою полегшення використання кваліметричних моделей в освітньому моніторинзі розроблені науково-методичні рекомендації щодо їх запровадження, створення банків даних, визначено їх зміст на рівні ЗНЗ.

Тому вважаємо мету та завдання дисертаційного дослідження повністю виконаними.

Проте в ході дослідження нами виокремлені й типові проблеми в управлінні ЗНЗ на шляху до розвитку:

- неформованість педагогічних колективів як колективів односторонців;

- низький рівень демократичних начал у ЗНЗ;
- відсутність гуманізації стосунків;
- недостатній рівень творчої активності та ініціативи педагогів;
- низький рівень теоретичної підготовки вчителів;
- відсутність цілісного формування загальнонавчальних умінь та навичок учнів;
- невідповідність сучасним вимогам рівня освоєння інновацій;
- застарілий зміст управлінських функцій.

Подальших наукових досліджень в системі моніторингу на рівні загальноосвітнього навчального закладу потребують процеси: взаємоузгодження дій на стиках усіх рівнів організації діяльності ЗНЗ; рефлексивного розвитку учасників управлінського процесу як результату саморегулювання й самоорганізації; розширення банку моніторингових програм і підпрограм; системне використання інформаційних і телекомунікаційних управлінських технологій тощо.

Запропонована нами модель моніторингу розвитку ЗНЗ на основі комп'ютерних технологій не вирішує на сьогодні всіх проблем у діяльності закладу освіти та учасників освітнього процесу, але надає можливість виявляти, відслідковувати і шляхом цілеспрямованого впливу коригувати більшість з них.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Адаптивное управление педагогическими системами: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / П.И.Третяков, С.Н.Митин, Н.Н.Бояринцева / Под ред. П.И.Третякова. – М.: Издательский центр „Академия”, 2003. – 368 с.
2. Бондар В.І. Теоретичні основи і технологія педагогічного аналізу: управлінський аспект: Навч. посібник. – К.: УДПУ, 1996. – 67 с.
3. Гошко А.О., Дмитренко Г.А., Князев В.М. Контури нового управлінського курсу трансформації України. – К.: НАДУ, 2004. – 176 с.
4. Дарманський М.М. Соціально-педагогічні основи управління освітою в регіоні. – Хмельницький: Поділля, 1997. – 384 с.
5. Єльнікова Г.В. Атестація загальноосвітніх навчальних закладів в Україні: передумови, зміст, експеримент: Науково-методичний посібник. – Х.: ТО „Гімназія”, 1999. – 160 с.
6. Єльнікова Г.В. Моніторинг діяльності керівника школи // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2003. – № 1. – С. 97-102.
7. Забродська Л., Чернишова Є. Інформаційно-комунікаційні технології управління сучасним закладом освіти // Освіта і управління. – 2002. – № 2. – Т. 5. – С. 19-28.
8. Лунячек В.Е. Управління загальноосвітнім навчальним закладом з використанням комп'ютерних технологій // Автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / ЦППО АПН України. – К., 2002. – 20 с.
9. Маслов В.І., Кириченко М.О., Олійник В.В. Наукові засади оптимального керівництва навчальними закладами // Наукові записки. – Вип. 32. – Ч. 1. – Кіровоград: КДПУ, 2001. – С. 59-61.
10. Орлов А.А. Мониторинг инновационных процессов в образовании // Педагогика. – 1996. – №3. – С. 9-15.
11. Сухович Г.А. Прогноз розвитку ЗНЗ на основі комп'ютерних технологій // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2008. – №3.
12. Федоров В.Д. Менеджмент закладу освіти, менеджер закладу освіти: психологічні засади. – Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2004. – 224 с.
13. Черепанов В.С. Экспертные оценки в педагогических исследованиях. – М.: Педагогика, 1989. – 152 с.
14. Drucker P.F. The Practice of Management. – 6 print. – Lnd.: Pan books, 1973. – 479 p.

Аннотація

Г.А.Сухович

Мониторинг развития общеобразовательного учебного заведения на основе компьютерных технологий

Статья раскрывает особенности мониторинга развития ГОУ на основе компьютерных технологий и представляет выводы из диссертационного исследования на данную тему.

Ключевые слова: *общеобразовательное учебное заведение, инновационные технологии, мониторинг, развитие ГОУ, компьютерная модель, мониторинг, алгоритм внедрения.*

Summary

H.A.Sukhovych

Monitoring of the Development of General Educational Institution on the Bases of Computer Technologies

The article exposes the features of monitoring of development of GEE on the basis of computer technologies and presents conclusions from dissertation research on this theme.

Key words: *general educational establishment, innovative technologies, monitoring, development of GEE, computer model, monitoring, algorithm of introduction.*